

обчисленні податку враховувати науково-обґрунтований неоподатковуваний мінімум.

Використані джерела інформації:

1. Новицький В.Є. Податкове регулювання в системі інструментів соціально-економічного розвитку: питання методології / В.Є. Новицький // Фінанси України. - 2007. - № 10. - С. 60 -73.
2. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України. – К: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 559 с.
3. Податковий кодекс України: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Декрет Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян»: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Закон України Про державний бюджет України на 2013 рік: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Перерва М.Г. Податок на доходи фізичних осіб / М.Г.Перерва // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». - 2011.- № 8 (29). - Ч. 4. - С. 15-22.
7. Кобилянська О.І. Утримання ПДФО із заробітної плати за новими правилами / О.І. Кобилянська, Т.Д. Даценко // Облік і фінанси АПК. -2011. - №2. - С. 48 - 52.
8. Лайко П.А. Фіскальна роль оподаткування доходів фізичних осіб і напрями її зміцнення / П.А Лайко, І.В. Шевчук // Економіка, менеджмент, агробізнес. - 2010. - Том 2. - № 1 - 2. – С. 123 - 131.
9. Бюджетний кодекс України: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

УДК 330.322

*Демківський А.В.,
к.е.н., проф. кафедри фінанси підприємств,
Академія муніципального управління, м. Київ*

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Наростання загроз і викликів фінансово-економічної кризи вимагають належно обґрунтованої протидії, провідними інструментами якої є прискорення глибоких структурних реформ національної економіки, вдосконалення фінансово-економічної діяльності держави і суб'єктів підприємства та формування інноваційно-інвестиційного процесу у всіх сферах суспільно-економічного життя. Джерелами подолання негативних явищ і процесів здатні стати мобілізація та раціональне застосування внутрішніх інвестиційних ресурсів, вдосконалення організаційно-економічних відносин і господарського механізму їх реалізації та чітке розмежування фінансово-економічних повноважень і функцій загальнодержавної та регіональної гілок влади й органів місцевого самоврядування. Стабільність розвитку виробничо-збутової діяльності суб'єктів господарювання врівноважене збалансування зростаючої товарно-грошової маси країни на довготривалій основі забезпечує широкомасштабне впровадження вексельного кредитування.

Увеличению проявлений финансово-экономического кризиса национальной экономики эффективного противостоит ускоренная реализация глубоких структурных реформ, совершенствование финансово-экономической деятельности государства и предпринимательских структур, формирование инновационно-инвестиционного процесса. Ключевыми направлениями преодоления негативных тенденций и угроз в специфических условиях социально-экономического развития страны являются мобилизация внутренних инвестиционных ресурсов, совершенствование организационно-экономических отношений и хозяйственного механизма их реализации, четкое размежевание финансово-экономических полномочий и функций общегосударственной и региональных ветвей власти, а также органов местного самоуправления. Стимулировать долговременное стабильное развитие производственно-сбытовой деятельности предприятий всех форм организации и одновременно оперативно балансировать равновесие массы товаров и денег во внутреннем рынке страны способно широкомасштабное внедрение вексельных форм кредитования.

Growth of threats and calls of financial and economic crisis is required the properly grounded counteraction, the leading instruments of which is an acceleration of deep structural reforms of national economy, perfection of financial and economic activity of the state and subjects of enterprise and forming of innovative and investment process, in all spheres of social-economic life. Mobilization and rational application of internal investment resources, perfection, is able the sources of overcoming of the negative phenomena and processes to become organizationally economic relations and economic mechanism of their realization and clear differentiating of financial and economic plenary powers and functions of national and regional branches of power and organs of local self-government. Stability of development production-sale to activity of subjects of menage balance of growing commodity-money mass of country on of long duration basis provides large-scale introduction of the bill of exchange crediting.

Постановка проблеми. Процес формування інвестиційних ресурсів та перетворення їх у довготривалі капіталовкладення в Україні гальмується низькою ефективністю діяльності значної кількості виробництв із застарілою технікою і технологіями, істотним скороченням попиту на експортну продукцію ряду вітчизняних галузей і підприємств та різким обмеженням припливу продуктивного капіталу нерезидентів у сектори реальної економіки. Негативні тенденції посилює спад ділової активності в ряді країн, в яких продукція вітчизняних виробників користувалася попитом, та світова фінансово-економічна криза. Під її тиском падають доходи суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що не лише обмежує їх прибутки і джерела нагромаджень капіталу, а й можливості зростання доходів і заощаджень фізичних осіб нашої країни.

Обмеженість джерел формування інвестиційних ресурсів внутрішнього ринку країни доповнює падіння обсягу зовнішніх запозичень. Загальний брак вільних для капіталовкладень коштів, у свою чергу, загрожує уповільненням темпів економічного зростання і тривалою стагнацією соціально-економічної сфери та доходів населення. Протидіяти загостренню кризових явищ реальними можливостями володіє

прискорення структурних реформ, вдосконалення фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання та підвищення обґрунтованості інноваційного інвестування на всіх рівнях загальнодержавного, регіонального й муніципального управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у широкий спектр оцінювання й ефективного використання інноваційних ресурсів внесли праці М.Я. Азарова [1], О.Д. Василенка, В.М. Гейця [2], Т.У. Єфіменко, І.О. Лютого, В.М. Міщенко, В.М. Федосова, С.І., Юрія, Ф.О. Ярошенка та інших авторів. В той же час залишаються недостатньо обґрунтованими важливі аспекти методології формування та стабільного функціонування фінансових ресурсів регіонів і місцевих громад та недосконалими є дослідження інвестиційного потенціалу розвитку соціально-економічної сфери територіальних громад на інноваційній основі. Потребують системної розробки механізми своєчасного виявлення та протидії викликам і внутрішнім загрозам та ризикам.

Метою статті є формування ефективних заходів зміцнення інвестиційного потенціалу країни, регіонів і територіальних громад шляхом мобілізації внутрішніх капіталовкладень для фінансування інноваційних процесів, формування фінансової бази розвитку імпортозамінних і експортноорієнтованих виробництв, технічного переозброєння та реконструкції діючих підприємств і зростання масштабів нового будівництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз фінансово-економічного стану країни показав, що подолання негативних наслідків кризових проявів, поживлення ділової активності та формування бази сталого розвитку регіонів і територіальних громад потребує радикального збільшення обсягів інноваційних капіталовкладень. За оцінками експертів для досягнення конкурентоспроможності й достатнього для стабільного стану ефективності суспільного виробництва України потрібно вкласти від 40 до 60 млрд. дол. інвестицій. З них, першочерговими є капіталовкладення у модернізацію застарілої техніки і заміни матеріаломістких технологій, вдосконалення організаційно-економічних відносин і господарського механізму та прискорення структурних реформ.

Напрями і наміри здійснити структурну перебудову економіки країни та розвивати в регіонах пріоритетні галузі й виробництва широко дискутуються політиками й науковцями. Водночас напрацьовані ідеї не знайшли належного відображення у програмних документах і діях органів загальнодержавного й регіонального управління. Навіть проголошені заходи і програми трансформації економіки на основі інвестування коштів у інновації не реалізуються в потрібних обсягах. Більше того, вони докорінно не змінюють структуру й обсяги суспільного виробництва, тому що досить часто не відповідають традиційній логіці нововведень, а весь

процес здійснення практичних заходів перетворюють в ілюзії реформування, які знаходять відображення в інформаційних матеріалах.

Подібна інформація небезпідставно сприймається громадянами країни скептично. Пропагандистська функція офіційних інформативних матеріалів все більше стає очевидною, а гальмування економічного розвитку країни підтверджують не піднесення, а прояви техніко - технологічної та фінансової кризи.

В той же час, вкрай потрібний прискорений поступ у вдосконаленні й оптимізації виробничо-технічної та соціально-економічної складових суспільного виробництва потребує достовірної інформації, обґрунтованого формування послідовних дій і визначення реальних цілей та достатнього фінансового забезпечення, кінцевим результатом якого стане піднесення продуктивності праці та життєвого рівня населення. Реалізацію прогнозованих очікувань і позитивних результатів модернізації галузей економіки забезпечує всебічна інвентаризація наявних наукових, фінансових, виробничих і трудових ресурсів.

Серед першочергових заходів оцінювання застарілих економічно неефективних виробництв та їхніх малоефективних зв'язків особливо важливим є комплексне дослідження рівня цінової конкуренції, транспортних витрат, наявних сировинних ресурсів і рівня кваліфікації робочої сили та інших складових, що надають достатні підстави для з'ясування доцільності функціонування окремих виробників в існуючих обсягах, та обґрунтування вибору реновацій, перепрофілювання та фінансування розбудови високотехнологічних виробництв і наукомістких галузей. Вони сформуують загальнодержавну й регіональну спеціалізацію, ефективну виробничо-технічну кооперацію та комбінування обміну діяльності в межах сучасного суспільного поділу праці.

Водночас процес інвестування на макро- та мікроекономічному рівнях гальмують ряд невирішених фінансово-економічних аспектів економічної політики. Зокрема, в Україні:

- тривалий час залишається нестабільною законодавча й нормативно-правова база інвестування та не ліквідуються суттєві недоліки і прорахунки в регулюванні підприємницької діяльності, в тім числі й підприємств з іноземними капіталовкладеннями;

- сформувалися сприятливі умови для абсолютного переважання фінансової функції в діяльності органів податкової адміністрації, що, фактично, блокує стимулювання розвитку фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання та становлення основ розвитку середнього класу суспільства;

- недосконаліми є регулятивні функції органів державної влади усіх рівнів. Це обмежує дію норм і правил функціонування економічної свободи вітчизняних та іноземних інвесторів та утруднює прибуткову

результативність їхніх інвестицій у національній економіці, зумовлюючи вплив капіталу за межі території країни;

- недостатньо вмотивованою є амортизаційна політика, внаслідок реалізації якої штучно гальмуються навіть прості масштаби відтворення продуктивно активних складових основного капіталу, його реновація та структурна оптимізація;

- малораціональною для потреб прискорення модернізації виробництв і галузей національної економіки є фінансово-кредитна діяльність комерційних банків, надвисокі відсоткові кредитні ставки яких не створюють достатніх умов доступу до кредитних ресурсів для вдосконалення виробничо-збутової діяльності товаровиробників, особливо, представників малого і середнього бізнесу;

- низький розмір заробітної плати не стимулює зростання продуктивності праці та раціоналізаторської діяльності виробничого персоналу на основі впровадження сучасних досягнень науково-технічного прогресу та підвищення кваліфікаційно-освітнього рівня професійних знань;

- відсутні достатньо відчутні позитивні результати фінансово-інвестиційної діяльності державного Банку реконструкції та розвитку, покликаного вдосконалити інвестиційний процес, всебічно аналізувати ефективність і техніко-економічну обґрунтованість державних гарантій і пропонуваніх інвестиційних проектів та контролювати обґрунтованість надання державних гарантій і пільг інвесторам;

- декларована боротьба з корупцією в нинішній її формі не забезпечує досягнення позитивних результатів, тому потребує радикального вдосконалення на основі прозорості, оптимізації взаємодії цілей та інтересів суспільства, територіальних громад і місцевих мешканців.

Невирішення проблем радикальної структурної перебудови суспільного процесу виробництва на основі достатнього рівня розширеного відтворення та надто повільне оновлення техніки й технологій посилюють дію загроз і ризиків невиконання проголошених намірів. В тім числі сумнівним є виконання Програми економічних реформ у 2010-2014 роках та інших середньо- і довгострокових планів модернізації економіки та прискорення економічного зростання.

Приміром, виробництво валового внутрішнього продукту, що становить один із найважливіших показників рівня розвитку економіки країни та характеризує кінцевий результат виробничої діяльності суб'єктів підприємництва у сфері матеріального і нематеріального виробництва, у 2010 році становило в Україні лише 3,5 тис. дол. Розмір аналогічного показника в сусідній Російській Федерації становив 13 тис. дол., у Польщі – 14 тис. дол. Якщо в Україні у 2011 р. він дещо зріс, то у 2012 р. погіршився під дією рецесії та падіння платоспроможності населення.

Обмеженість рівня задоволення потреб у послугах і недостатній за масштабами та структурою внутрішній ринок країни ще більше підривають неспинно зростаючі товарні ціни. При цьому мізерний рівень попиту тривалий час не змінюється на краще із-за стану бідності 25% громадян, низьких заробітних плат, пенсій, студентських стипендій та інших форм доходів. Якраз неспівмірно низький рівень доходу українців обмежує соціальні можливості молоді в досягненні цілей самореалізації, а недостатнє стимулювання результатів праці формує від'ємне сальдо трудової міграції висококваліфікованої робочої сили.

Зокрема, незрівнянно низький рівень заробітної плати в Україні масово витісняє за кордон працездатних та успішних науковців, висококваліфікованих фахівців з вищою освітою. Провідними напрямками трудової міграції стали країни Європи, США, Канади та ін. В той же час потоки міграції в межах території України засвідчують масовий рух молоді до Києва, тому що тут зосереджено понад 80% фінансів, що продукують капітал країни. Диспропорції у формуванні й територіальному використанні капіталу, хоч і надають робочі місця в Київському регіоні, але знекровлюють продуктивні сили інших територій, погіршуючи в них умови відтворення, продикують бідність і незайнятість.

Тривала відсутність очевидно позитивних зрушень у життєдіяльності громадян та складнощі досягнення прогнозованих перспектив покращення економічного стану країни і підвищення рівня життя сформували рішуче бажання 91% опитуваних висококваліфікованих спеціалістів з вищою освітою виїхати за кордон для пошуку місць зайнятості, самореалізації та долати вірогідні ризики. При цьому опитування представників Міжнародного кадрового порталу в Україні (hh.ua) підтверджують, що молодих українців не влаштовують не лише незадовільний стан економіки і матеріально-технічного рівня пропонованих робочих місць, а й гальмування інноваційної перебудови, політична ситуація у сфері захисту прав і свобод та ін. Адже нинішнє зосередження багатьох нинішніх повноважень в одному центрі прийняття рішень не забезпечує вмотивованого балансу інтересів вільного демократичного суспільства, бізнесу і влади.

Низькі доходи громадян, повільні зрушення у формуванні фінансового ринку і недостатні ресурси для фінансового забезпечення вкрай потрібних темпів економічного зростання посилюють значимість досягнення збалансованості надходжень і видатків державного бюджету. Кінцевою метою добре вмотивованого бюджетного регулювання має стати першочерговість задоволення потреб людей шляхом вжиття потрібних заходів для забезпечення розвитку суспільного виробництва і сфери послуг. Застосовувані інструменти і методи державного фінансово-бюджетного регулювання мають зосереджуватися на своєчасному гасінні негативних наслідків коливання економічного циклу, сприянні високому

рівню зайнятості та обмеженні інфляційних процесів. Довготривалим результатом перерозподілу доходів має стати зростання сукупного попиту. Поява ознак депресії в регіонах і економіці країни ліквідується зниженням податкових ставок і перерозподілом мобілізованих ресурсів у динамічно зростаючі галузі та фінансування цілей економічного зростання. Водночас підлягає вдосконаленню фінансово-бюджетна діяльність регіонів і територіальних громад, інвестиційна діяльність суб'єктів підприємництва й мобілізація та ефективне застосування заощаджень громадян. Участь бізнесових структур, місцевих громад і мешканців територіальних утворень у виконанні державних замовлень і цільових програм стане вагомою підставою досягнення загальнодержавних цілей.

Водночас, складні фінансові відносини між «центром» і місцевими органами влади формують значні обсяги незбалансованості місцевих бюджетів, їхню неспроможність фінансувати розвиток місцевих громад та паралізують більшість соціально-економічних функцій органів місцевої влади. Перевірка стану дотримання бюджетної дисципліни показує: засадничі принципи і норми бюджетування на всіх рівнях прийняття управлінських рішень ігноруються; кошти витрачаються як завгодно; Рахункова палата і комітети Верховної Ради України не здійснюють дієвий контроль за економічно обґрунтованим витрачанням бюджетних коштів розпорядниками.

У структурах органів виконавчої гілки влади задіяно надмірну чисельність співробітників. Оплата їхньої малоефективної діяльності бездумно поглинає надходження від багаточисельних податків і формує зростаючий дефіцит державного бюджету. Особливо загрозливими стали недофінансування капіталовкладень у розвиток підприємств державного сектору власності, неналежна підтримка галузей виробничої та соціальної інфраструктури, недостатнє фінансування сфери охорони здоров'я та освіти.

Так і не збулися довгоочікувані раціональні заходи для досягнення збалансованої децентралізації державних фінансів. Залишається незадовільне структурне розмежування загальнодержавного і місцевих бюджетів. Потрібні заходи вже тривалий час лише проголошуються, але відсутність реформ зберігає нераціональне управління та стійкі інфляційні процеси, що обмежують темпи економічного зростання. Прийняттям Податкового кодексу структурам Кабінету Міністрів України не вдалося вдосконалити процес адміністрування податків і зборів, хоч на 10 тис. населення в нашій країні задіяно 17 податківців, і їхня чисельність продовжує стрімко зростати. В цей же час у США зазначений показник чисельності податківців становить лише 7 осіб.

Стає очевидним, що рівень мобілізації податкових платежів досяг максимального розміру. Тобто можливості легальних джерел збільшення податків, практично, вичерпані. Без радикального скорочення нинішніх 18

різновидів податкових зборів до, максимально, 7 вже не обійтись. Адже зростання податкових сум збільшує ризики підприємницької діяльності і, водночас, знижує заінтересованість у прибутковій діяльності тих, хто сплачує податки. Проголошена боротьба з тіньовими доходами не стала успішною, а питома вага тіньової економіки не зменшується. Більше того, проголошення частих змін в оподаткуванні роблять діяльність значної частини співробітників податкової адміністрації мало корисною суспільству, але надто ускладнює підприємницьку діяльність.

До того ж підрив основ комерційного розрахунку погіршує умови не лише мобілізації та ефективності розподілу і використання державних доходів, а й руйнує загальну ефективність продуктивного використання засобів виробництва і виробленої продукції. При цьому втрачається дієздатність широкого кола економічних відносин. Приміром, опубліковані результати опитування виборців 2012 році інформують, що 71 % не вважають себе захищеними від зазіхань на їхню власність. Погіршення умов підприємницької діяльності негативно впливає і на потенційних іноземних інвесторів.

Загалом, якість правового становища підприємців і безпека капіталовкладень стали однією з головних перешкод, що гальмують процес інвестування на макро- та макрорівнях. Мобілізацію внутрішніх ресурсів обмежує вплив коштів у офшорні зони та вітчизняні інвестиції в іноземну нерухомість і підприємства.

Водночас незадовільний рівень національних інвестицій зменшує приплив іноземних капіталовкладень та, значною мірою, визначає низький рівень рейтингу інвестиційної привабливості України. Приміром, 44 % іноземних інвесторів відзначили застосування політичних репресій, залишається надто складним спеціальне регулювання, а, особливо, інтереси керівництва держави переважають над суспільними.

Суттєве уповільнення темпів зростання ВВП погіршило можливості функціонування малого і середнього бізнесу та знизило сподівання на покращення умов життя населення. В той же час загострилася проблема збалансування платіжного балансу. Скорочення доходів від експорту і збільшення витрат на покриття імпорту знижують золотовалютні резерви і спричиняють загрози нестабільності грошової одиниці країни та погіршують кон'юнктуру внутрішнього ринку. Дискутовані протекціоністські обмеження імпорту зашкоджують іміджу країни, ставлять під сумнів дотримання взятих міжнародних зобов'язань, погіршуючи приплив іноземних високотехнологічних інвестицій.

Для збалансування платіжного балансу в країнах з розвинутою економікою оперативно залучають іноземні інвестиції. Їх обмеженість в Україні мають компенсувати заходи вдосконалення техніки й технологій, піднесення якості продукції вітчизняних підприємств, що виробляють експортні товари та імпортозамінні виробництва. Інтересам України

відповідає зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на світовому ринку, впровадження новітніх досягнень комплексної автоматизації виробництва, зростання продуктивності праці, обґрунтований розвиток наукомістких галузей передового технологічного способу виробництва. Досягненню такого рівня має підпорядкуватися у перерозподіл інвестицій у вдосконалення фінансово-кредитної політики й підготовку висококваліфікованих кадрів.

Подоланню негативних впливів світової фінансової кризи сприяє зміцнення фінансової системи країни шляхом покращення координації монетарної та фінансової політики держави та узгодження індикаторів загальнонаціонального й регіонального розвитку, вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності регіонів. Створивши максимально сприятливі умови для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій, особливо, у депресивні територіальні утворення, вітчизняна економіка здатна диверсифікувати ринки збуту української продукції на внутрішньому і світовому ринку, забезпечити вихід на нові ринки країн, що динамічно розвиваються, та суттєво збільшити частки продукції з глибоким ступенем обробки.

Пожвавить ділову активність регіонів впровадження пільг щодо стягнення податку зі зниженою ставкою, диференціація податкових пільг залежно від розмірів використання інвестиційних сум і сфери вкладання капіталу. Слушним є запозичення досвіду Австрії, Малайзії, Китаю та інших країн. У свій час тут для активізації економічного зростання було впроваджено звільнення підприємств з іноземними інвестиціями від податків у перші роки їхньої діяльності, зниження податкових ставок і застосування інших пільг у спеціалізованих вільних економічних зонах.

Заслужують вивчення й адаптованого використання багато інших здобутків світової економіки. Приміром, в економіці США прискорилося оновлення виробничого апарату внаслідок впровадження інвестиційного податку, яким оподаткований прибуток суб'єктів підприємництва знижується на величину асигнувань у придбання машин і обладнання. Дієвим стимулом розвитку інноваційного процесу стали інвестиції у прискорення розвитку пріоритетних галузей, підготовку кваліфікованої робочої сили, стимулювання впровадження технологій з інтенсифікації виробничо-технічних процесів, збільшення потужностей діючих підприємств, застосування концесій та ін.

Стимули поживлення ділової активності та вдосконалення інвестиційного процесу потребують виваженого законодавчо-нормативного опрацювання, яке враховує специфіку і рівень розвитку національної економіки та забезпечуватиме взаємозв'язок науково-дослідної діяльності науковців із сферою впровадження їхніх здобутків у масовому виробництві на основі ефективності і торгівлі та орієнтації на задоволення споживчих потреб. При цьому вся система стимулювання

розвитку науково-технічного процесу має охоплювати збалансовані податкові преференції, амортизаційну і кредитну політику, розробку системи залучення технічно досконалих іноземних капіталів.

Основним критерієм пріоритетності розвитку галузей і виробництва має стати їхній вплив на підвищення конкурентоспроможності інших галузей вітчизняної промисловості та сільського господарства, експортний потенціал і перспективи його зростання. При цьому важливо створити сприятливі умови для реалізації підприємницьких ідей на початковій стадії та обґрунтувати достатньо прозорі і зрозумілі процедури входження та виходу із бізнесу. Приміром, у Європі та США тривалий час і без змін діють урядові та приватні програми підтримки бізнес-проектів, надається державна підтримка університетській науці, широких масштабів набуло конкурсне фінансування грантів і програм.

Належну протидію нестабільності забезпечить прискорення структурних реформ і консолідація державних фінансів шляхом раціоналізації бюджетних видатків.

Обґрунтованого рівня прибутковості потребують заходи грошово-кредитної підтримки економічного зростання, розширення кола інструментів обслуговування державного боргу, рефінансування коштом НБУ пріоритетних національних проектів реального сектору економіки та інші реформи результативної взаємодії Національного банку і Міністерства фінансів України.

У подоланні нестабільності відтворювального процесу товаровиробників і оперативному збалансуванні товарно-грошової маси на внутрішньому ринку визначну роль відіграють форми вексельного кредиту. Оперативне поповнення оборотних коштів виписуванням вексельних зобов'язань боржників стабілізує безперервність виробничо-збутової діяльності, прискорює кругообіг капіталу, стимулює внутрішню раціоналізацію використання виробничих ресурсів. Вивільнені матеріальні цінності стають базою надання їх у кредит, тобто на принципах строковості і платоспроможності, усім тим, хто їх потребує. Внаслідок розгортання вексельного кредитування суттєво зростає маса кредитних ресурсів, а, головне, долається банківська монополія.

У нинішніх умовах нестачі внутрішніх кредитних ресурсів і складності їх отримання із зовнішніх джерел вексельні форми кредиту мають стати пріоритетними. За рейтингом Світового банку Україна посідає лише 23-є місце у рейтингу інвестиційної привабливості, а за гарантією виконання контрактів - лише 42-у стрічку, тому інтенсивного припливу іноземних інвестицій не варто очікувати. Їх альтернативою у задоволенні безперервності виробничо-збутової діяльності має стати вексель. Оформлення контрактів векселями до мінімуму зводить вірогідність невиконання боргових зобов'язань, долає кредитну обмеженість банківської системи та раціоналізує діяльність суб'єктів господарювання.

Впровадження широкомасштабного кредитування вексельними зобов'язаннями розв'яже інші аспекти недофінансування із-за нестачі грошей. Зокрема, впровадженням програмно-цільового способу емісії додаткової грошової маси досягається оперативне збалансування товарної маси та кількості грошей, що необхідні для її реалізації. Вексельні форми кредиту на третину зменшують потребу товаровиробників у грошах і, водночас, значних обсягів набувають безготівкові розрахунки.

Повноцінний обіг векселів суттєво зменшує потреби НБУ надавати грошову підтримку комерційним банкам шляхом прямої нетоварної емісії грошей. Купуючи товарні векселі, комерційні банки нагромаджують значні пакети боргових зобов'язань товаровиробників і до настання терміну платежу передають їх Національному банку України, який строковим викупом векселів забезпечує рефінансування їхніх платіжно-розрахункових операцій. Задовольнивши потреби комерційних банків, гроші повертаються до НБУ, щоб у наступних операціях рефінансування стимулювати наступні кругообороти виробництва й реалізацію товарів. У випадках зменшення виробництва товарів, паралельно, скорочуються обсяги векселів, а, отже, і кількість грошей в обігу. Внаслідок цього економіка, що розвивається, формує оперативну реалізацію зростаючої товарної маси.

Зростання обсягів вексельних розрахунків, обмежуючи кількість грошей в обігу, не допускає інфляційного зростання цін на товари і послуги. В той же час нинішня підтримка операційної діяльності комерційних банків перетворюється у нетоварну емісію грошей в обіг. Як свідчать багаточисельні факти, більшість додаткових коштів використовується банківськими структурами у спекулятивних валютних операціях і для отримання економічно невмотивованих доходів. У підсумку, нетоварна грошова емісія поповнює тіньові фонди кримінальної економіки. В той же час, товаровиробники залишаються без достатніх для виробничо-збутової діяльності оборотних засобів, а кожне чергове пряме фінансування діяльності комерційних банків обертається для економіки країни зростанням шахрайських операцій та стрибкоподібним відпливом валютних коштів у зарубіжні офшорні зони.

Суворі норми і правила вексельного кредитування не потребують додаткових коштів та посилення важелів державного контролю. Адже вексельний кредит надають самі товаровиробники коштом внутрішніх заощаджень виробничих ресурсів. Це формує найдешевший за вартістю кредит, що доступний усім юридичним і фізичним особам. Він вимагає від боржників виважено ставитися до виписування вексельного зобов'язання, ефективно використовувати кредитовані ресурси і суворо дотримуватися платіжно-розрахункової дисципліни. Її обґрунтування спирається на дотримання норм і правил Уніфікованого вексельного закону Женевської системи права та вимоги національного законодавства [4].

Вексельний кредит не лише протистоїть кризі неплатежів, а й нормалізує кредитно-розрахункові операції юридичних і фізичних учасників господарського життя. А, головне, обмежує підстави виникнення «проблемних» кредитів, загальні обсяги яких стрімко зростуть, серйозно гальмуючи розвиток кредитно-фінансової діяльності банківської системи. В зв'язку з цим потреби розвитку вексельного кредитування набувають актуальності для всіх сфер сучасної економіки.

Сучасна обмеженість застосування векселів у кредитно-розрахункових операціях стає одним із гальмівних чинників економічного зростання, посилює загрози нестабільності виробничо-збутової діяльності товаровиробників, обмежує джерела фінансових ресурсів країни та знижує ефективність зовнішньоекономічної діяльності в Україні. За потреби оперативного поповнення оборотного капіталу без продажу векселів експортери не можуть стабільно нарощувати свої обсяги виробництва й реалізації продукції на світовому ринку. Але такі можливості надає достроковий продаж пакетів іноземних векселів комерційним банкам і фінансово-кредитним фірмам, що реалізують операції факторингу й форфейтингу боргових зобов'язань.

Суттєво підвищують ефективність своєї діяльності й імпортери. Адже без можливостей розраховуватися за поставлену продукцію власними векселями вони змушені вдаватися до передоплати та інших менш ефективних форм платіжно-розрахункових операцій. Це означає пряме вилучення їхніх оборотних коштів на невизначений час й обмеженість ділової активності. В той же час вексельні розрахунки у світовому ринку абсолютно переважають. А відсутність їх у вітчизняних учасників зовнішньоекономічної діяльності робить імпорт дорожчим.

Свою дієздатність у подоланні негативних наслідків диспропорцій та забезпеченні післякризової стабілізації фінансово-економічної діяльності здатні забезпечити норми інвестування та зростання державних інвестицій у реалізацію інвестиційних програм. Особливо такі кошти важливі на початковій стадії реалізації бізнес проекту. У наступних етапах втілення його положень в життя переберуть зацікавлені підприємства, комерційні банки, спеціалізовані кредитно-фінансові інститути й інші вітчизняні та зарубіжні інвестори.

Активізації діяльності держави, як головного інвестора, потребують підприємства державного сектору, проекти розбудови галузей інфраструктури. Соціально-економічна функція держави вимагає випереджаючого розвитку підприємств, які виробляють товари масового вжитку та пріоритетні для реалізації досягнень науково-технічного прогресу наукомісткі галузі.

Долаючи обмеженість джерел наповнення ресурсів державних фінансів, кошти потрібно вкладати у фінансування фундаментальних напрямів розвитку науки та освіти. Першочергового забезпечення

очікують програми розробки високопродуктивні технології сільського господарства і галузей АПК, впровадження екологічно чистих ресурсощадних процесів, глибокої переробки сировини і вторинних ресурсів, устаткування для будівництва та інше. Поряд із державними ресурсами в перспективних програмах здатні брати участь усі зацікавлені фінансово-промислові групи, банківські установи та організації.

Активну діяльність мають розгорнути позабюджетні фонди для фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, які формуються коштами відрахувань, розміром 1-2 % від собівартості продукції. Свою позитивну роль здатна відіграти Національна програма гарантування кредитів. Її кредитні ресурси і гарантійний механізм стимулюють інвестиційні запозичення малого і середнього бізнесу. Належна мобілізація усіх джерел інвестиційних ресурсів та раціональне їх застосування прискорить розбудову галузей 5-го і 6-го технологічних способів виробництва. У сфері техніки першочерговому фінансуванню підлягають мікроекономіка, супер-комп'ютери, гнучкі технології та телекомунікації. Впровадження сучасних технологій охоплює розвиток лазерних і плазмових технологій, мембранної біології та безвідходних екологічно чистих виробництв. Фінансування нових предметів праці означає створення нових матеріалів із заданими властивостями. Розширення продуктивного застосування сил природи охоплює інвестиції у використання ядерної та термоядерної енергії, вітрової і сонячної енергії, підземного тепла планети.

Фінансове забезпечення відзначених базисних інновацій потребує розгортання системних наукових досліджень і носить ризиковий характер. Великомасштабний обсяг науково-дослідних робіт і фінансових вкладень у будівельні роботи та розвиток інфраструктури потребують міжгалузевої координації, здійснити яку здатні лише державні органи. Тому реалізація інноваційних проектів має включати розробку загальнонаціональних цільових програм. До інвестиційних коштів держави можуть прилучатися внутрішні інвестори та нерезиденти.

Фінансування таких великомасштабних проектів в країнах Європейської співдружності на 40 % їх вартості реалізується коштами державних інвесторів. У 2013 р. Програма економічного розвитку Кабінету Міністрів України передбачає виділення 29 млрд. грн. Незначні державні кошти у інших державних програмах характеризують проблемні можливості їхнього виконання, це означає, що і в майбутньому відставання України у науково-дослідній роботі та забезпеченні коштами науково-освітнього простору збережеться. Тобто не набуло дії загальнонавчване прислів'я: наука знає, як із грошей зробити знання, а інновація – це сфера, яка з науки дозволяє робити гроші.

Формою взаємодії держави з фінансово-промисловими групами, банками й іншими інвесторами стала розбудова державно-приватних

фондів. У формуванні статутних фондів і досягненні цілей таких структур окрім державних органів і вітчизняних підприємств можуть брати участь установи Міжнародного Валютного Фонду та інші іноземні інвестори. Сформовані кошти на основі форм довготермінового кредиту будуть використані для фінансування проектів підприємництва усіма бажаними. Провідні з них: модернізація застарілого обладнання, створення нових підприємств в галузі машинобудування, випуску адекватної сучасним потребам імпортозамінної та експортоорієнтованої продукції.

Зростання загроз рецесії економіки України із-за обмеженості джерел фінансових ресурсів вимагає всебічного аналізу фінансово-економічної діяльності та її вдосконалення шляхом підвищення обґрунтованості та ефективності управлінських рішень. Серед них: досягнення гармонізації системи показників загальноекономічної та кредитно-фінансової політики держави, підвищення прозорості руху бюджетних коштів та ефективного їх використання, зниження корупції, активна підтримка розвитку підприємництва та ін. При цьому мобілізовані ресурси внутрішнього нагромадження коштів формують переважаючу частину потреб інвестування в галузі національної економіки. А пріоритетами капіталовкладень мають стати ті виробництва, що забезпечують прискорення темпів науково-технічного прогресу.

Водночас, скорочення припливу іноземних інвестицій погіршило збалансування потоків валютних платежів і надходжень. Хоч обсяги іноземних інвестицій були обмеженими, а їх розміщення та структура надто недосконалою, проте в умовах кризового стану фінансів тенденція згортання діяльності іноземних банків та скорочення рекапіталізації їхнього прибутку вимагає належної протидії. Обмеження ділової активності іноземних інвесторів стає індикатором інвестиційної непривабливості економіки України, що зменшує приплив високотехнічного капіталу, тому потребує адекватних заходів протидії.

Серед першочергових заходів української держави найважливішим має стати покращення умов ведення бізнесу національних виробників. За показниками рейтингу Світового банку за складністю бізнесової діяльності Україна знаходиться лише на 104-му місці із 141 країни світу. Це означає, що небагато інвесторів оберуть нашу країну як об'єкт інвестування. Прагнучи уникнути негативних наслідків фінансової непривабливості, наша країна має усунути перешкоди інвестиційного законодавства, надмірну його зарегульованість, а, головне, стабілізувати нормативно-правові положення, що впливають на ефективність і безпеку капіталовкладень.

Проголошені реформи мають ліквідувати надміру складний порядок реєстрації іноземних інвестицій, розширити привабливість прямих іноземних інвестицій у продуктивний капітал, гарантувати право володіння землею, на якій розміщено підприємства з іноземними

інвестиціями. При цьому позитивну інформаційну функцію забезпечило б покращення відносин і співробітництво з структурами МВФ.

Потребує вдосконалення інвестиційна діяльність регіонів. Обґрунтування привабливості кожного з них для вітчизняних та іноземних інвесторів доцільно аргументувати наявністю сприятливих погоднокліматичних умов і природних ресурсів, високим рівнем освіченості й професіоналізму трудових ресурсів, невисокою вартістю матеріалів і сировини, наявністю достатньої інфраструктури та доступних кредитних ресурсів. Сформована комплексна інформація про переваги потенціалу регіону для ефективної діяльності бізнесу стануть сприятливими для активізації місцевих бізнесових структур, приходу підприємців з інших територій та стимулюватимуть приплив високотехнологічного іноземного капіталу, який зацікавлений зменшити свої витрати розміщення. Зокрема, зменшення фактичних витрат іноземного капіталу у країнах Східної Європи досягає 9% економії, у Китаї – 35%.

Позитивний інвестиційний імідж регіону посилює інформація про зацікавленість органів місцевого самоврядування сприяти приходу нових інвестицій, розмежування заходів державного регулювання й місцевого контролю, створення умов для прибуткових та менш ризикових капіталовкладень у порівнянні з іншими територіями. Активною має стати пропозиція переваг місцевих бізнес-проектів. Приміром, у деяких східноєвропейських країнах інформація про внутрішні переваги регіонів дозволила їхнім адміністраціям залучити до 80% усіх іноземних інвестицій.

У формуванні інвестиційної привабливості регіону головним стає якість пропонованих проектів. Особливо це важливо на стадії прийняття рішень, коли інвестору властиво сумніватися і допускати помилки. Його потрібно переконати, що прийняте інвестиційне рішення отримає підтримку державних органів влади, буде забезпечене об'єктивністю органів державного регулювання та служб контролю і підтримкою громадської думки. При цьому корисні особисті контакти керівників органів влади, обговорення спільних проблем і узгодження позицій, участь у науково-практичних конференціях, проведення низки інформаційно-пропагандистських заходів, спрямованих на доведення достатньої інформації до потенційних інвесторів.

Всебічної поінформованості про переваги потенціалу регіону та перспективи його розвитку потребує початкова стадія розробки інвестиційного проекту. Прийняте концептуальне рішення інвестора має отримати всебічну підтримку. Насамперед, він повинен переконатися у сприятливому ставленні представників місцевої влади та безпідставності сумнівів щодо об'єктивності нормативно-правових вимог регулятивного характеру. Для покращення орієнтації у специфічних умовах регіону інвестору надається надійна інформація, консультативні послуги, сприяння

у подоланні перешкод і труднощів. Місцева влада обґрунтовує спільні економічні інтереси та зацікавленість у довготривалому співробітництві.

Іноземному та вітчизняному інвестору важливо переконатися в тому, що введення в дію його бізнесового проекту започаткує сприятливі умови для наступного зростання інвестиційного процесу. До того ж успішна реалізація підприємницької ідеї стане позитивним сигналом для приходу інших компаній. Наступному розвитку інвестування в регіоні сприяє розробка маркетингової програми інвестиційних можливостей території.

Змістовими складовими маркетингової програми регіону стають обґрунтування пріоритетних сегментів підприємницької діяльності, переваги розміщення проектів машинобудування та електроніки, підприємств легкої промисловості та агропромислового комплексу, високотехнологічних і наукомістких виробництв, сфера послуг, медицина та освіта. Врахуванню пріоритетів має сприяти впровадження спрощеної процедури реєстрації, інформаційне сприяння, розробка моделей формування територіальної спеціалізації та обґрунтування перспектив розвитку міжрегіональної виробничо-технічної кооперації. Зростанню інвестиційної привабливості додають гарантії та угоди про міжнародне й міжрегіональне співробітництво.

Суб'єкти підприємництва розраховують, що МВФ поширить на територію України дію нових фінансових механізмів. Зокрема, відкриття гнучкої кредитної лінії (УВА) (FCL) стане індикатором ділової активності вітчизняних і зарубіжних інвесторів. Таку ж функцію виконують угоди України з Європейським інвестиційним банком та іншими кредитно-фінансовими установами, що реалізують європейські пріоритети і масштабні проекти. Відновлюючи співробітництво з МВФ та іншими міжнародними кредитно-фінансовими установами, Україна зміцнює довіру приватних інвесторів та їхнє бажання активізувати діяльність в регіонах.

Активною формою припливу прямих іноземних інвестицій здатні стати публічні тендери для інвестиційного викупу малоефективних і неприбуткових виробництв. При цьому інвестиційні проекти мають містити обґрунтування зобов'язань покупців, а також включати чітко виписані положення щодо обсягів капіталовкладень у новітню техніку й технологію та терміни доведення стану виробництва викупленого об'єкту до рівня конкурентоспроможності на ринку та належної прибутковості.

В досягненні показників успішного реформування вітчизняної економіки важливими є формування сприятливої громадської думки і залучення трудових заощаджень населення.

Спільну результативну діяльність органів місцевої влади, бізнесу й громадян започаткувала Програма розвитку ООН в Україні. Її перший етап з 2007 по 2011 роки інвестував 13,3 млн. євро для надання допомоги мешканцям 1800 сіл і селищ у реалізації нагальних проектів

життєдіяльності на основі самоорганізації, самофінансування та спільної діяльності, що відроджують традиційні принципи української толоки [5].

До 2015 р. реалізується друга фаза цієї програми. Загальний бюджет грантів перевищує 17 млн. євро. До виконання приймають проекти, вартість яких не перевищує 10 тис. євро, а загальне фінансування на 50% забезпечується коштом програми. Решту потрібної суми забезпечують мешканці громади й бізнесові структури. Сформовані кошти витрачаються на розробку проектної документації, на оплату робіт та спільну участь у розбудові проектів енергозбереження, водопостачання, покращення умов надання медичних послуг, захисту навколишнього середовища, екологічного розвитку території та ін.

Спільні партнерські стосунки й самоорганізація мешканців у формі народної толоки забезпечили реалізацію багатьох важливих для життєдіяльності проектів.

Водночас у місцях реалізації Програми покращилися відносини між громадянами і чиновниками та зміцніла взаємодія мешканців громад, органів місцевого самоврядування і бізнесу. Зросла якість управлінських рішень та покращилися умови життєдіяльності громадян. Зміст і принципи організації проекту «Міжнародного розвитку, орієнтованого на громаду» зрозумілий і корисний усім, тому заслуговує використання всіма територіальними утвореннями.

Для отримання гранту пропонується проект обмежується наступними положеннями:

- невеликий за обсягом та порівняно простий для реалізації проект;
- корисну вигоду від його реалізації повинні отримати, як мінімум, 80% членів громади;
- для реалізації проекту територіальна громада має об'єднувати жителів, які постійно проживають у межах села, селища, міста, що становлять самостійну адміністративно-територіальну одиницю, або ж утворюють добровільне об'єднання мешканців кількох сіл із спільним адміністративним центром.

Самоорганізація на принципах толоки властива виконанню багатьох інших програм. Їх використання в територіальних утвореннях України, значною мірою, залежить від рівня менеджменту та маркетингового супроводу обраних проектів.

Зокрема, розширення принципів толоки до рівня міст і районів потребує умілої розробки й оцінки ефективності проектно-технічної документації, пропозиції способів взаємовигідного розв'язання назрілих питань життєдіяльності громад, умілого залучення на місцеву територію вітчизняних і зарубіжних інвесторів. Це зробило б неможливими факти, коли із-за відсутності чи недосконаlosti пропонується проектів навіть виділені органами місцевого самоврядування кошти не використовуються.

У деяких випадках невмілою є планово-економічна робота зі складання та обґрунтування місцевих бюджетів. Керівникам органів самоврядування часто не вистачає вміння мислити стратегічно й аргументовано відстоювати інтереси громади. Не завжди керівники спроможні приймати важливі рішення та нести відповідальність за їх виконання.

Дієву науково-методичну та науково-навчальну допомогу оперативно можуть надавати кафедри і професорсько-викладацький склад Академії муніципального управління.

Висновки. Процес дослідження показав, що інвестиційний потенціал економічного зростання України формують внутрішні нагромадження фінансових, матеріальних, науково-технічних і трудових ресурсів та їх раціональне комбінування в процесі оновлення техніки й технологій.

Сучасному інвестиційному процесу властиві наступні особливості:

- уповільнення темпів економічного зростання свідчать про вичерпаність індустріального способу виробництва та нагальну потребу виявлення й заміни застарілих та економічно неефективних виробництв;

- формування сталого розвитку національної економіки має спиратися на глибокі структурні реформи, модернізацію діючих підприємств і розбудову високотехнічних галузей та виробництв;

- створення достатніх фінансових ресурсів інвестування вимагає вдосконалення організаційно-економічних відносин і господарського механізму, чіткого розмежування владних повноважень і функцій загальнодержавної та регіональної гілок влади й органів місцевого самоврядування;

- зростають вимоги до якості фінансово-економічного обґрунтування напрямів розвитку суспільного поділу праці та формування загальнодержавної і регіональної спеціалізації, широкого використання переваг виробничо-технічної кооперації та комбінування обміну діяльністю;

- процес інвестування на макро- та мікроекономічному рівні гальмується порушенням норм і правил бюджетування на всіх рівнях державного управління;

- сталість економічного зростання шляхом вдосконалення кредитно-фінансової політики держави потребує оперативного збалансування товарно-грошової маси і широкомасштабного впровадження вексельного обігу, для чого розгорнути вексельний всеобуч та привести усі нормативно-правові акти у відповідність з нормами і правилами вексельного права;

- задіяти широкий спектр інвестиційних державно-правових проектів, у формуванні статутних коштів яких отримують право брати участь приватні інвестори, банки, установи МВФ та інші інвестори, а

сформовані ресурси на принципах довгострокового кредитування отримують усі, хто їх бажає;

- в досягненні успіхів реформування національної економіки визначну роль відіграє формування позитивного ставлення громадян країн, обґрунтована пропозиція проектів самоорганізації громад та взаємодія держави і бізнесу.

Використані джерела інформації:

1. Азаров Н.Я. Инновационные механизмы управления программами развития / Н.Я. Азаров, Ф.А. Ярошенко, С.Д. Бушуев. – К.: Саммит книга, 2011.
2. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії розвитку / В.М. Геєць. – К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2009. - 864 с.
3. Демківський А.В. Основи методології наукових досліджень / А.В. Демківський, П.І. Безус. – К.: Академія муніципального управління, 2012. – 276 с.
4. Демківський А.В. Вексельна справа / А.В. Демківський. - К.: Либідь, 2003. – 336 с.
5. Ярошенко Ф.О. Управління державними фінансами на інноваційних засадах / Ф.О. Ярошенко. – К.: Міністерство фінансів України, 2010. – 492 с.

УДК 330.334.(722)

*Знаменський І.О,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Академія муніципального управління, м.Київ*

**ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІКУ
УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ**

У статті розглядається питання щодо впливу глобалізаційних процесів на економіку України в контексті світової фінансової кризи.

В статье рассматривается вопрос о влиянии глобализационных процессов на экономику Украины в контексте мирового финансового кризиса.

The article is contained the questions about influence of global processes about economic of Ukraine in the context of the world financial crisis.

Постановка проблеми. Забезпечення стабільності функціонування фінансового сектору й банківської системи зокрема, є основою стабільності функціонування економічної системи, поступального розвитку та економічного зростання України.

Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах активного розгортання глобалізаційних процесів у фінансово-кредитній сфері для країн із ринками, що розвиваються, оскільки вони виявилися найбільш вразливими до сучасних процесів бурхливого розвитку й інтеграції